

Toen, na het begin van de Duitse invasie in de Sowjet-Unie, in geheel bezet Europa de geest van verzet sterker werd en het illegale werk van communisten en anderen een grotere omvang aannam, gaf Hitler in september '41 twee bevelen die betrekking hadden op de bestrijding en de vervolging van illegale werkers. Het tweede bevel hield de *Nacht-und-Nebel*-regeling in.

In het eerste bevel, medio september door generaal Keitel, *Chef* van het *Oberkommando der Wehrmacht*, aan alle *Wehrmachtbefehlshaber*, onder wie Christiansen, doorgegeven¹, stond: 'Bei jedem Vorfall der Auflehnung gegen die deutsche Besatzungsmacht, gleichgültig wie die Umstände im Einzelnen liegen mögen, muss auf kommunistische Ursprünge geschlossen werden.' Er moest dan onmiddellijk op de scherpste wijze ingegrepen worden, 'dabei ist zu bedenken, dass ein Menschenleben in den betroffenen Ländern vielfach nichts gilt.' Zou een Duitse militair door toedoen van de bevolking om het leven komen, dan zou 'im allgemeinen die Todesstrafe für 50-100 Kommunisten als angemessen gelten. Die Art der Vollstreckung muss die abschreckende Wirkung noch erhöhen' – dat was een suggestie om de veroordeelden op te hangen.

De berechting ressorteerde in Nederland ten dele onder de *Wehrmachtbefehlshaber*, ten dele onder de *Reichskommissar*: Christiansen heeft stelling Hitlers bevel aan Seyss-Inquart doorgegeven. Welnu, deze dacht er niet aan om het uit te voeren. Hoe kon men motiveren dat bij elk 'Vorfall der Auflehnung gegen die Besatzungsmacht' tot 'kommunistische Ursprünge' geconcludeerd werd? En was niet te voorzien dat, als men op het neerschieten van één Duitse militair zou antwoorden met de executie van vijftig tot honderd communisten, de grootste deining zou ontstaan? Intussen, het *Führerbefehl* wás er – iets moest Seyss-Inquart doen. Dat 'iets' werd een verordening, midden oktober '41 afgekondigd², die (hetgeen nooit eerder gebeurd was) ingeleid werd met enkele propagandistische zinnen welke, dunkt ons, niet alleen voor de bevolking in bezet gebied maar ook voor Hitler bestemd waren: 'Duitsland strijdt voor de toekomst van Europa tegen de vijandelijke machten. Deze strijd eist het onverbiddeijk neerslaan van alle pogingen tot tegenwerking.' Daarop volgde in artikel 1 een strafbedreiging die nauwelijks algemener geformuleerd kon worden:

'Hij die opzettelijk een ingevolge geldende rechtsvoorschriften strafbaar feit pleegt, hetwelk tot oogmerk heeft dan wel aanleiding kan geven tot het in gevaar

¹ Rondschrjven, 15 sept. 1941, van Keitel aan alle *Wehrmachtbefehlshaber* (Ncur. doc. NG-4053). ² VO 195/41 (*Verordeningenblad*, 1941, p. 835-36).